

Europa måste ompröva sin klimatstrategi

Det är mycket viktigt att det finns en effektiv europeisk klimatpolitik som bygger på solida analytiska grunder kombinerat med en realistisk förståelse av politiskt och institutionellt beteende.

Magnus Henrekson, Christian Sandström, Mikael Stenkula

A Green Entrepreneurial State? Exploring the Pitfalls of Green Deals. Springer 2026.

A Green Entrepreneurial State? Exploring the Pitfalls of Green Deals är en välskriven och rigorös antologi som kombinerar akademiskt djup med politisk relevans på ett sätt som få samtida böcker om klimat- och industripolitik lyckas med. Boken är redigerad av Magnus Henrekson, Christian Sandström och Mikael Stenkula, och ges ut av Springer som Open access. Redaktörerna har samlat en rad bidrag som kombinerar ett flertal empiriska bidrag med konceptuellt skarpa diskussioner som är väl förankrade i entreprenörskapslitteraturen. Resultatet är en bok av stort värde för alla som är intresserade av Europas gröna omställning.

Boken uppvisar en hög metodologisk noggrannhet, med sitt flertal perspektiv och sin empiriska bredd, samtidigt som huvudbudskapet riktar kritik mot politiken för Europas gröna omställning. Författarna

Lars Pettersson
är forskare vid
Internationella handels-
högskolan i Jönköping.

ifrågasätter inte problematiken med klimatförändringarna, utan riktar sig mot sättet som politiken utformas i syfte att hantera problemen.

Boken ger en grundlig granskning av de inslag som är missionsorienterade inom Green Deals, särskilt de som inspirerats av Mariana Mazzucatos inflytelserika vision om den entreprenöriella staten. Författarna tar dessa idéer på allvar, men den samlade bilden leder dem till att ifrågasätta effektiviteten och den långsiktiga hållbarheten i Europas nuvarande politiska inriktning.

Epicentrum för klimatåtaganden

Europa är det globala epicentret för åtaganden om klimatneutralitet; 31 europeiska länder har lagstiftat om nettonollutsläpp till

2050 och den europeiska gröna given representerar världens mest ambitiösa sektoriella klimatstrategi.

Författarna spårar de intellektuella influenserna som är en grund för Europeiska kommissionens klimatstrategi. Men i stället för att hylla denna förändring är redaktörerna kritiska:

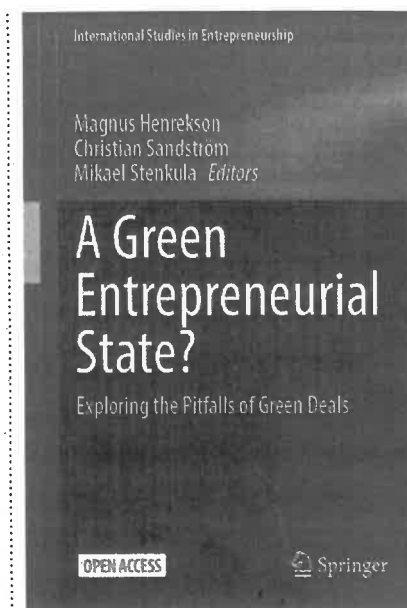
- Den missionsorienterade logiken är ambitiös, men kan inte ersätta institutionell förmåga.
- Staten kan utforma politik för att styra innovation, men i praktiken saknar regeringar den informationen och är begränsad när det gäller påverkan på de incitament som krävs för att åtgärderna ska bli effektiva.
- Gröna avtal lovar synergi mellan hållbarhet och konkurrenskraft, men empiriska bevis visar att det ofta finns en klyfta mellan politisk vision och ekonomisk verklighet.

Förväntningar har inte infriats

Den empiriska delen hör till bokens starka bidrag som inkluderar exempel från Tysklands Energiewende till Sveriges etanolboom, från megaprojekt inom vätgas till Northvolts konkurs. Författarna visar i sina dokumenterade bidrag ett återkommande mönster om hur europeiska Green Deals misslyckas med att leva upp till förväntningarna.

Några exempel på erfarenheter som adresseras i boken är:

- Tysklands höga elpriser och instabila elnät, trots enorma subventioner till förnybar energi.
- Kollapsade flaggskeppsprojekt inom vätgas och batterier, som inte burit frukt trots att de erhållit stora offentliga stöd.
- Oförmågan hos den missionsorienterade industripolitiken att omsätta idéer i kommersiella framgångar, vilket även Mario Draghi lyft fram.

”Detta en bok som är skriven av orädda författare och är välbehövlig genom att den fördjupar den europeiska debatten om grön politik och bidrar till att staka ut en mer realistisk väg framåt.”

- Politiska prestigeprojekt – som svenska Hybrit, Stegra, Northvolt – som förefaller ha genomförts i en expansionstakt som är snabbare än vad som tycks vara tekniskt eller ekonomiskt möjligt.

Författarna argumenterar för att dessa fall inte ska ses som isolerade misstag, utan snarare som symptom på inneboende problem med den missionsorienterade politiken.

Bokens författare föreslår en förnyad satsning på kärnkraft. Bild från Olkiluoto i Europa. Foto: Hannu Huovila / TVO

Tre utgångspunkter för styrning

Förutom de empiriska bidragen presenteras ett analytiskt ramverk som på ett förtjänstfullt sätt ger en teoretisk inramning. I boken adresseras tre utgångspunkter förankrade i ekonomisk teori som relevanta för europeisk styrning:

- *Evolutionär ekonomi*, som visar att ekonomier utvecklas genom decentraliserade försök och misstag snarare än genom toppstyrning.
- *Public choice-teorin*, som belyser hur Green Deals uppmuntrar till lobbying och värdeförstörande privilegiejakt.
- *Beteendekonomi*, som identifierar hur emotionellt laddad politisk retorik, tillgänglighetskaskader och rationell irrationalitet formar beslutsfattandet i klimatfrågan.

Tillsammans ger dessa perspektiv en bakgrund till varför välmående missioner kan riskera att bli felaktigt inriktade, överoptimistiska, fångade av särintressen eller blinda för alternativkostnader. Förmågan att kombinera ett analytiskt ramverk med relevant empiri är tvivelöst en stor styrka för boken som gör att kritiken som förmedlas måste tas på allvar.

Kritiken handlar inte om att behovet av

Hybrit-tekniken ska minska de industriella utsläppen av koldioxid med upp till en tredjedel i Sverige, med hjälp av en fossilfri kedja för stålproduktion. Pilotanläggningen finns i Luleå. Foto: SSAB/Hanna Hoikkala

klimatpolitik är litet, utan visar istället att det är mycket viktigt att det finns en effektiv klimatpolitik i Europa som bygger på solida analytiska grunder kombinerat med en realistisk förståelse av politiskt och institutionellt beteende.

Flera alternativa vägar framåt

Författarna identifierar och föreslår flera alternativa vägar framåt för Europa:

- En mer stegvis, teknikneutral strategi som bygger på Europas långa tradition av miljöförbättringar genom innovation, dematerialisering och ändamålsenlig samt effektiv reglering.

- Förnyad satsning på kärnkraft, inklusive SMR:er och den fjärde generationens teknik.

• Bättre institutionell utformning, inspirerad av internationella exempel som Singapore, för att undvika fallgroparna med statligt styrt entreprenörskap.

Författarnas och bokens budskap är att Europa behöver ompröva den missionsorienterade politiska modell som för närvarande dominerar Bryssel.

Volymen förtjänar att läsas i hela Europa, inte för att den hyllar dagens europeiska beslutsfattare, utan för att den inte gör det.

Europas missionsorienterade gröna avtal, influerade bland annat av Mazzucatos

paradigm om den entreprenöriella staten, har inte gett de resultat som ställdes i utsikt. Men att erkänna detta är inte ett nederlag, utan snarare ett viktigt steg mot att utforma en politik som verkligen stärker Europas konkurrenskraft, hållbarhet och tekniska kompetens.

Kort sagt är detta en bok som är skriven av orädda författare och är välbehövlig genom att den fördjupar den europeiska debatten om grön politik och bidrar till att staka ut en mer realistisk väg framåt.

Open access, <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-032-15512-2>